

نگاه

تحلیل اقتصاد سیاسی بودجه کشور

دکتر بابیزید مردوخ‌ی

● لایحه بودجه کل کشور برای سال ۱۳۹۲ هنوز به مجلس تقدیم نشده است بنابراین بحث و تحلیل در مورد سیاست‌های مالی (بودجه‌ای) دولت در سال آینده، زودرس و فاقد مبانی اطلاعاتی است. ویژگی بحث‌ها راجع به مسایل اقتصادی کشور به‌طور عام و مسایل مربوط به برنامه‌های توسعه و برنامه و بودجه‌های سالانه در این سال‌ها به‌طور خاص، اکتفا کردن به مکانیک قضایا و غفلت نسبت به آثار و تبعات این اسناد بر روی گروه‌های مختلف اجتماعی، گروه‌های جمعیت و مناطق مختلف کشور و به زبان دیگر فقدان تحلیل‌های اقتصادی-سیاسی، بوده است. پرسشی که در مورد هریک از این اسناد قابل طرح است این است که گویا به صرف اینکه کار دولت در به تصویب رساندن قانونی آنها به راه بیفتد، با نظرات مجلس پیروز شود یا دولت رویکرد خود را از مجلس بقبولاند کافی است و هیچ موضوع و پیامد مهم دیگری قابل بحث و بررسی و تحلیل وجود نخواهد داشت که قبل از تصویب یا به هنگام طرح و تصویب آنها ارایه شود؟ شاخص بورس سهام تهران در حال اوج گرفتن بوده، اما تحلیلی واقعی و اقتصادی از علت‌ها و آثار آن کمتر به چشم می‌خورد. آیا اقیانوس نقدینگی جهانی به این کارزار وارد شده است یا دریای عظیم نقدینگی داخلی از دلار و طلا خروج کرده و به سهام، زمین و مسکن و برج، روی آورده است- انبوه نقدینگی سررازیر شده به سهام در کدام بخش از اقتصاد و صنعت وارد شده و بر روی کدام بخش از تقاضای نهایی (مصرف یا سرمایه‌گذاری) تأثیر گذاشته یا خواهد گذاشت؟ بودجه کل کشور سند بسیار مهمی است که اختیارات قوه مجریه را در اتخاذ مالیات و سایر منابع در آمدی از مردم، یا از طریق استقراض داخلی یا خارجی، تعیین و محدود می‌کند و همچنین هزینه کردن این منابع را در امور مختلف اعم از جاری و عمرانی در طول یک سال، مشخص می‌کند. این در واقع تنها بخشی از رسالت سند بودجه کل کشور است که علاوه بر تعادل و تئوراز هزینه و درآمد دولت، طبقه‌بندی‌های اجزای مختلف بودجه و احکام لازم برای اجرای آن نیز به تصویب می‌رسد. این بخش از بودجه‌نویسی (مکانیک بودجه)، از جمله تخصص‌های مهم در تهیه و تنظیم بودجه است که اشراق به آن مستلزم آگاهی کامل نسبت به قوانین مالی و تجربه‌های طولانی و تمریخ‌بخت است که در کشور ما تعداد افراد دارای این تخصص، انگشت‌شمارند و همواره جابجاء رفیعی در همه دولت‌های نیم قرن اخیر کشور و همچنین نزد نمایندگان افوار مختلف مجلس داشته‌اند. سرآمد این نخبگان، شخصیت عالم، دلسوز و برجسته کشور ما «محمد کردبچه» هستند که بدون هر گونه خودخواهی، ادعا و آوازه‌گیری وظیفه خطیر تهیه و تنظیم بودجه‌های کل کشور و نوسازی و ارتقای روش‌های بودجه‌نویسی را در طول چهار دهه اخیر به عهده داشته‌اند.

اما با وجود این، سند بودجه کل کشور و اهمیت آن تنها در سر و سامان دادن به دخل و خرج دولت نیست و هر چند پارای از کارشناسان و فعالان، به بودجه و بودجه‌نویسی در همین محدوده نگاه می‌کنند، باید گفت که نقش بودجه از نظر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی چه در سطح داخلی و چه در سطح بین‌المللی، وسیع‌تر و مهم‌تر است. این بخش از نقش و اهمیت بودجه کل کشور را «اقتصاد سیاسی» بودجه تشریح و تبیین می‌کند. از این نقطه نظر، ممیزهای مهمی که از بودجه تأثیر می‌پذیرند بسیار وسیعند که از آن جمله می‌توان چند مورد را نام برد مانند: نرخ تورم، نرخ بیکاری، تشکیل سرمایه، تولید مزد، نرخ سود، نرخ ارز، حجم و رشد نقدینگی، حجم و رشد مصارف خصوصی و دولتی، توسعه منطقی‌ای، توسعه روستایی، شهرنشینی، فقر، یارانه‌ها، تجارت خارجی، سلامت، مشارکت مردم و بخش خصوصی، فناوری، کارآفرینی، نوآوری، محیط‌زیست، رفاه عمومی، علم و پژوهش، پیمانکاری و سازندگی، مهندسی مشاور، روابط بین‌المللی و... در میان تحلیل‌گران و صاحب‌نظران اخیر در مورد بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور در رسانه‌ها، نظری جلب توجه می‌کند که خطاب به کارشناسان اقتصاد، هشدار می‌دهد که با تحلیل‌های «هن درآوردی» دست از سر بودجه بردارند و صحنه را غبارآلود نکنند. انگیزه نوشته حاضر، انتقاد از آن صاحب نظر عزیز یا نقد دستور ایشان نیست، بلکه جلب‌توجه و عنایت تحلیل‌گران اندیشمند این حوزه به «اقتصاد سیاسی بودجه ۱۳۹۲» است و همچنین درخواست از رسانه‌ها که در مقابل تحلیل‌های «حاج ذغالی»، بودجه‌ای به تحلیل‌های واقعی اقتصادی هم بپردازند؛ چرا که آن دسته از تحلیل‌های نوع اول نمی‌تواند راهگشای مسایل اصلی اقتصاد کشور و اقتصاد بودجه دولت باشد. توجه دست‌اندرکاران تهیه و تنظیم لایحه بودجه ۱۳۹۲ و نمایندگان محترم مجلس به نقش و آثار اقتصادی – اجتماعی بودجه‌ای که تقدیم مجلس می‌شود در شرایط فعلی اقتصادی کشور، ضروری‌تر از هر زمانی است. مسایلی که اکنون در اقتصاد کشور مطرح است تنها متوازن کردن دخل و خرج نیست؛ بلکه کمک به حل مشکلات و مسایلی است که به صورت تورم بالا، بیکاری مزمن؛ فضای کسب و کار و کمبود انگیزه سرمایه‌گذاری غیردولتی در صنعت؛ معدن و کشاورزی در اِین فضا؛ نقدینگی بالا و گرایش آن به سمت بورس بازی و سفته بازی و مصرف گرایی به جای سرمایه‌گذاری؛ رشد ناگافی تولید ناخالص داخلی؛ فاصله طبقاتی و یارانه‌ها؛ بدهی دولت به نظام بانکی و به پیمانکاران و سازندگان؛ تاخیر در پروژه‌های زیربنایی کشور؛ کمبود منابع پژوهش‌های اقتصادی و اجتماعی و... وجود دارد. در مقابل تقویت گرایش‌ها و جوانه‌های مثبتی که در شرایط فعلی بروز کرده یا در حال ظهور است و می‌تواند به روندهای عقلایی و مثبتی در آینده شوند، ضروری است.

اقتصادی

چاه‌های نفت، منتظر سرمایه

سیدغلامحسین حسن‌تاش

سوزاند می‌شوند، چون نیاز به تأسیسات جداسازی دارند که میعانات را از متان و اتان جداکنند. این میعانات بسیار ارزشمند هستند و بیش از ۵۰ درصد آنها قابل تبدیل به بنزین است، به دلیل اینکه تأسیسات جداسازی موسوم به NGL در خیلی از مناطق ساخته نشده یا با تاخیر روبرو است این گازغنی سوزاند می‌شود به جرات تمام می‌توان گفت که روزانه صدها هزار دلار ارزش گاز و میعاناتی است که سوزاند می‌شود. در هر فاز پارس جنوبی علاوه بر گاز طبیعی که تولید می‌شود و به شبکه گاز کشور تزریق می‌شود، روزانه ۴۰هزار بشکه میعانات گازی تولید می‌شود، همانگونه که اشاره شد، این میعانات بسیار ارزشمند هستند و در واقع هیدروکربن‌هایی در دامنه بنزین هستند به طوری که در بعضی متون قدیمی‌تر نفتی، به آنها بنزین‌وحشی گفته شده است، هم‌اکنون این میعانات به‌صورت خام با مشکلات زیاد صادر می‌شوند و در شرایط تحریم دریافت وجوه مربوط به آنها هم دشوار است، در صورتی که از آن سو مقادیر قابل‌توجهی بنزین وارد می‌شود. پالایشگاه ستاره خلیج‌فارس در بندرعباس برای این طراحی شده که این میعانات را تصفیه کند و ۵۵ تا ۶۵ درصد آن‌را تبدیل به بنزین و بقیه را تبدیل به فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا کند و در حالی که این پالایشگاه بسیار از برنامه عقب است. علاوه بر این، متاسفانه موارد فراوانی را می‌توان آدرس داد که سرمایه‌گذاری‌ها بلااستفاده مانده یا حتی به دلیل ناهمگنی در بخش‌های مختلف یک پروژه، سرمایه‌گذاری از بین رفته است. به عنوان مثال حدود ۱۵۰ کیلومتر خطلوله زیردریایی که قرار بود گاز‌های همراه نفت میدان سلمان را برای صادرات به جزیرمسیری منتقل کند چند سال پیش احداث شد و سال‌ها از آن استفاده نشده چون بخش‌های دیگر پروژه پیشرفت نداشتند و گاز آماده نبوده و وقتی گاز آماده شده و

را ن به خطلوله تزریق کرده‌اند خطلوله در اثر فرسودگی و خوردگی در نقاط مختلف نشستی داده و قابل استفاده نیست و معلوم هم نیست که قابل تعمیر باشد یا اگر هم قابل تعمیر باشد خود نیازمند پروژه‌های جدید و هزینه‌ای گزاف است، بنابراین در چنین مواردی سرمایه‌گذاری انجام شده اما بی‌حاصل. مورد دیگر بیش از صد کیلومتر خطلوله زیردریایی است که برای انتقال گاز از جزیره سیری به جزیره قشم احداث شده که الاا منطقی فنی- اقتصادی احداث آن روشن نیست و احتمالاً بعد از مدت‌ها اگر قرار شود از آن استفاده شود نیز به سرنوشتی مشابه خطلوله سلمان گرفتار خواهد شد. خطلوله دیگری هم در زیر دریا از عسلویه به جزیر مسیری کشیده شده است (احتمالاً حدود ۳۰۰ کیلومتر) که سرنوشتی مشابه دارد و بسیاری دیگر تأسیسات هم وجود دارند که به دلیل ناهمگنی بخش‌های مختلف طرح‌ها و پروژه‌ها بلااستفاده مانده‌اند و همه اینها منعکس‌کننده ضعف برنامه‌ریزی و مدیریت در صنعتنفت است. از برنامه اول پنج‌ساله که بعد از پایان جنگ تعمیلی تدوین شد تاکنون، همواره تأکید شده است که میادین مشترک در اولویت بهره‌برداری هستند اما تقریباً در تمامی میادین مشترک از رقبا عقب هستیم و اغلب با بستن یک قرارداد با یک شرکت خصوصی یا نیمه‌دولتی یا دولتی و همه اینها منعکس‌کننده ضعف برنامه‌ریزی و مدیریت در صنعتنفت است. از برنامه اول پنج‌ساله که بعد از پایان جنگ تعمیلی تدوین شد تاکنون، همواره تأکید شده است که ولی به دلیل آماده نبودن سکو یا خطلوله دریایی، گاز به پالایشگاه نرسد نمی‌شود این پالایشگاه را راهاندازی کرد و وقتی گاز بیاید دوره تعهدات سیری شده است. این شاخص میزان سرمایه‌گذاری و میزان قرارداد که به شاخص عملکرد مقامات نفت و رقابت و مقایسه عملکردشان با مدیران قبل از خودشان تبدیل شده است شاخص خوبی نیست و باید چیزهای دیگری مثل ظرفیت تولید نفت و گاز، میزان تزریق گاز، میزان افزایش در استخراج از میادین مشترک، میزان کاهش در گازها و میعانات سوزانده، میزان بهره‌وری از تأسیسات و تجهیزات موجود، میزان برگرداندن ارزش افزوده مخصوصاً در مورد میادین مشترک حساسیت این حق بیشتر

است چون در مورد میادین مستقل اگر کم‌کاری و تاخیر باشد برای نسل‌های آینده باقی می‌ماند ولی ذخیره میدان مشترک را طرف مقابل می‌برد، بنابراین حق مردم است که وزارت نفت، برنامه و تعهد روشنی برای زمان و میزان استخراج از میادین مشترک ارایه دهد تا صاحبان حق بتوانند پیشرفت آن را رصد و در صورت لزوم مواخذہ کنند. اغلب پروژه‌های صنعتنفت دچار تاخیر هستند، متأسفانه چه در صنعتنفت و چه در هر جای دیگر یک واقعیت در مورد پروژه‌های عمرانی وجود دارد و آن این است که وقتی پروژه به هر دلیل به تاخیر می‌خورد، خود آن تاخیر موجب تاخیرهای بعدی و بیشتر می‌شود خصوصاً در شرایط تورمی، یک تاخیر موجب بالا رفتن قیمت‌ها می‌شود و بودجه پروژه مشکل پیدا می‌کند یا مشکلی که هم‌اکنون اغلب پروژه‌ها گرفتار آن هستند بوجود می‌آید. الان یک مشکل رایج در مورد پروژه‌های روبه پایان نفت، این است که در مرحله نهایی و در آستانه بهره‌برداری یا مرحله‌ای که اصطلاحاً به آن «کمیشنینگ» می‌گویند، سازندگان تجهیزات وارداتی باید طبق قرارداد بایند دستگاه و تجهیزات نصب شده را تست و راهاندازی کنند و تحویل دهند، اما چون پروژه و نصب تجهیزات آن با تاخیر زیادی همراه است دوره تعهد سازندگان که در قرارداد پیش‌بینی شده تمام می‌شود و سازندگان حاضر به حضور نمی‌شوند و یا پول اضافی را برای این کار طلب می‌کنند و کسی هم جرات نمی‌کند که تصمیم بگیرد که برای چیزی که یکبار پولش جزو قرارداد خرید حساب شده است، دوباره پول بدهد و این است که پروژه در مرحله راهاندازی یا «کمیشنینگ» گیر می‌کند و طولانی می‌شود. خصوصاً اینکه معمولاً پروژه‌های صنعتنفت چندبخشی و دارای چند زیر پروژه هستند که باید هم‌زمان پیش بروند. به‌عنوان مثال هر فاز پارس جنوبی یک سری چاه‌ها و سکوها در دریای دارد و یک سری لوله‌گذاری دریایی برای انتقال گاز و میعانات گازی به خشکی و یک پالایشگاه را خشکی، حالا اگر مثلاً پالایشگاه خشکی به فرض حتی در زمان مقرر آماده باشد ولی به دلیل آماده نبودن سکو یا خطلوله دریایی، گاز به پالایشگاه نرسد نمی‌شود این پالایشگاه را راهاندازی کرد و وقتی گاز بیاید دوره تعهدات سیری شده است. این شاخص میزان سرمایه‌گذاری و میزان قرارداد که به شاخص عملکرد مقامات نفت و رقابت و مقایسه عملکردشان با مدیران قبل از خودشان تبدیل شده است شاخص خوبی نیست و باید چیزهای دیگری مثل ظرفیت تولید نفت و گاز، میزان تزریق گاز، میزان افزایش در استخراج از میادین مشترک، میزان کاهش در گازها و میعانات سوزانده، میزان بهره‌وری از تأسیسات و تجهیزات موجود، میزان برگرداندن ارزش افزوده میعانات به کشور و امثال آن باشد.

خبر جدید

اجرای ۷۰ واحد پتروشیمی در کشور

● ایسنا: وزیر نفت، گفت:هم‌اکنون ۷۰ واحد پتروشیمی با پیشرفت‌های پنج تا ۹۵ درصد در سطح کشور در حال انجام است. رستم قاسمی، گفته است: «دولت با احداث خط اتیلن غرب کشور که بزرگ‌ترین خط انتقال در جهان است، بستر لازم را برای اجرای پروژه‌های پتروشیمی در ۱۲ استان کشور فراهم کرده است.» به گفته او، پتروشیمی یک مزیت بزرگ برای کشور است، با احداث این خط انتقال دولت بستر لازم را برای احداث صدها کارخانه میان‌دستی و پایین‌دستی در استان‌ها فراهم کرده است. قاسمی گفته است: «دولت برای دو فاز پارس جنوبی هشت میلیارددلار سرمایه‌گذاری کرده که یک کار تاریخی است. در صنعت نفت ۵۷ طرح مهر ماندگار با ۵۷هزار میلیاردتومان سرمایه‌گذاری در حال اجراست که تا پایان عمر دولت دهم افتتاح می‌شوند.»

آل اسحاق: نوع رفتار نظام بانکی غیر قابل تحمل است

● ایسنا: رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن تهران با انتقاد از چالش‌هایی که بین روابط فعالان اقتصادی و نظام‌بانکی وجود دارد خواستار حل و فصل آنها شد و تأکید کرد که نوع رفتار مجموعه نظام بانکی در مقابل ذی‌نفعان اقتصادی و نظام بانکی در یک چالش جدی است، آل اسحاق غیرقابل تحمل است. یحیی آل اسحاق گفت: روابط فعالان ادامه داد: ادامه پیدا کردن روند این چالش‌ها کل اقتصاد ما را تحت تأثیر قرار داده است، زیرا همه مسایل ما در نهایت منتهی به مسایل بانکی است. وی با بیان اینکه به عنوان یک مساله جدی و اساسی مسایل بانکی را باید سامان داد، خاطر نشان کرد: اگر رفتار است جمعی فکر کنیم بخش خصوصی با فعالان اقتصادی با تمام پتانسیل خود برای حل این مشکل اعلام آمادگی می‌کنند. به گفته رئیس اتاق بازرگانی، صنایع و معادن تهران نظام بانکی ما منابع محدودی دارد و مجموعه امکاناتش با وظایف و درخواست‌هایی که از آن می‌شود، هماهنگ نیست. آل اسحاق افزود: روندی زنجیروار موجب شده از طرفی به بانک‌ها هم از جانب فعالان خصوصی و هم از جانب دولت فشار وارد کند و از طرف دیگر نوع رفتار، ادبیات و فرآیندهایی که مجموعه نظام بانکی به ذی‌نفعان می‌آورد نیز غیرقابل تحمل است. وی تصریح کرد: همچنین ما در رابطه با مسایل ارزی نیز با چالش‌هایی مواجه هستیم. بعضی بانک‌ها از هفت ماه پیش ۱۲۰ درصد از مبلغ ریالی را گرفته‌اند اما هنگام مراجعه تجار به آنها هنوز ارزی نمی‌دهند.

به راحتی

تنها تولید کننده یخچال فریزر در ایران با استفاده از گاز R600 مصرف انرژی به اندازه یک امپ ۶۰ وات مجوز صادرات به ۴۰ کشور اروپایی دارای برد الکترونیکی هوشمند طبقات مناسب و جادار در یخچال و فریزر ۲۱سال تجربه و سابقه در تولید محصولات

رابطه عمومی: ۰۲۱ ۸۸۶۷۱۱۶۱

خدمات پس از فروش: ۰۲۱ ۵۱۰۷۲

واحدفروش: ۰۸-۱۵۶۷۱۱۵۶۷۱۸۸۶

www.sinjer.net

با تصویب دولت؛ قیمت کالاها تثبیت می‌شود

ایسنا: رئیس اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی از ارایه پیشنهاد به دولت برای توقف بحران افزایش قیمت ارز و کالا خبر داد. حسن خسروچردی، گفته است: «با عملی‌شدن این پیشنهاد مشکل نوسان قیمت کالا و ارز در کشور طی یک الی دو ماه متوقف خواهد شد»

به گفته او، در سه ماه گذشته برای صادرات کالا تصمیماتی عجولانه گرفته شد که موجب بهر،ریختگی اقتصاد شد. پیش از اِین برای متعادل کردن قیمت‌ها در بازار و عرضه مواد اولیه با قیمت مناسب برای تولیدکننده داخلی، کالاهای وارداتی و مواد اولیه با نرخ ارز مرجع محاسبه می‌شد. خسروچردی، گفته است: «صادرکنندگان با توجه به در اختیار داشتن ارز مرجع (ارزان) کالا را زیر قیمت بازارهای جهان صادر می‌کردند که موجب می‌شود یک سوم ارزآوری کشور در این نوع کالاها کاهش یابد. دلیل برخی صادرکنندگان ایرانی از انجام چنین کاری اختصاص بازارهای بیشتری به خود بود. این درحالی است که هیچ شرکتی چه دولتی و چه خصوصی حق انجام چنین کاری را نداشت.» به گفته او، برای رفع این مشکل تصمیم گرفته شد نرخ ارز صادراتی را افزایش دهند تا این افراد کالا را ارزان‌تر از قیمت جهانی نفروشند؛ اما قیمت کالای بازار داخل بهم ریخت و قیمت کالای نهایی نیز افزایش چشم‌گیری یافت. خسروچردی با تأکید بر این که دولت برای حفظ بازار داخلی و متعادل نگه داشتن قیمت باید فقط از کالای قیمت مبنا اعلام کند، گفت: «به دلیل اینکه دولت مواد اولیه بسیاری از کالاهای صادراتی و ارز مورد نیاز مواد اولیه وارداتی را تأمین می‌کند در این موضوع ذی‌نفع اصلی است و اگر این شرایط اصلاح نشود، بیشتر از همه این ناسامانی‌ها به دولت

مبنای ارز مبادله‌ای به اتحادیه ابلاغ شده است

فارس: رئیس اتحادیه طلا و جواهر استان تهران، گفت: روز پنجشنبه از طرف اتحادیه کشوری طلا و جواهر، فکسی با مضمون تعیین قیمت طلا بر مبنای ارز مبادله‌ای برای ما ارسال شد و کشتی‌آری در جواب سؤال ما گفت که به من اعلام شده که این کار انجام شود و بنده آن را ابلاغ کردم.

احمد وفادار، افزود: بنده گفتم آیا بانک مرکزی طلاوسکه را به قیمت ارز مبادله‌ای عرضه می‌کند، ایشان گفت: نه اما گفته‌اند که این کار باید انجام شود.

رئیس اتحادیه طلا و جواهر استان تهران تصریح کرد: روسای اتحادیه‌ها در شهرستان‌ها در تماس با ما، سؤال می‌کردند که چه کاری باید انجام دهیم؛ بنده اعلام کردم تا یک نهاد مسوول اعلام نشود ما این بخشنامه را اجرا نمی‌کنیم.

وی ادامه داد: پس از نظر فاضل با فعالان صنف

به ویژه روسای اتحادیه‌های شهرستان‌ها به این نتیجه رسیدیم که اولاً باید از یک نهاد مسوول این موضوع ابلاغ شود و ثانیاً این کار قابل اجرا نیست. وفادار با اشاره به دلایل عدم امکان اجرای این طرح گفت: یکی از دلایل عدم امکان اجرای این طرح این است که وقتی می‌توان طلا را متناسب با زر مرکز مبادلات عرضه کرد که این ارز در اختیار ما قرار بگیرد یا اینکه آن نهادهی که این موضوع را مطرح کرده طلا و سکه به اندازه کافی در اختیار قرار دهد تا طلافروشان بتوانند بر مبنای ارز مرکز مبادلات طلا و سکه عرضه کنند. وی با اشاره به تفاوت قیمت طلای داخل با کشورهای حاشیه خلیج‌فارس، افزود: با اجرای این طرح مطمئناً پدیده قاچاق طلا به وجود می‌آید و سرمایه کشور از بین خواهد رفت؛ بنابراین دلیلی برای این کار وجود ندارد.